

6 STANJE U VRHUNSKOM I KVALITETNOM SPORTU

Vrhunski i kvalitetni sport se međusobno prepliću, ali su i veoma različiti i specifični u mnogim detaljima. Iz tog razloga su u ovom delu obrađeni u dve zasebne celine (koje se u mnogim delovima prožimaju).

6.1. VRHUNSKI SPORT

Prema Zakonu o sportu, za vrhunski sport su karakteristične aktivnosti u kojima se pokazuju izuzetni (vrhunski) sportski kvaliteti i rezultati. To znači da epitet vrhunski mogu imati samo oni sportisti i sportske grane koji postižu vrhunske rezultate na međunarodnoj sceni.

Kada sportisti postignu rezultate koji se vrednuju na međunarodnim takmičenjima i smatraju se uspešnim, onda se može reći da su ostvareni vrhunski sportski rezultati i takvi sportisti se smatraju vrhunskim. Samo učešće na međunarodnim takmičenjima, kao što su svetska i evropska prvenstva, olimpijske i mediteranske igre, ne povlače za sobom priznanje vrhunskog sportskog rezultata i vrhunskog sportiste, ukoliko su izostali visoki plasman i priznanja, posebno kada se radi o pojedinačnoj konkurenciji.

Vrhunski rezultat označava maksimalne sposobnosti sportiste u određenom trenutku, te se na taj način materijalizuju uloženi napori sportista, njegove biološke, psihološke i sociološke sposobnosti. U vrhunski rezultat utkani su i drugi kvaliteti i potencijali sportista, kvalitet sredine u kojoj živi i radi, društveno-ekonomski uslovi i odnosi, trening i kvalitet treninga. Vrhunski rezultati postižu se samo u razvijenim sportskim sredinama, pa u njima imaju afirmativnu, podsticajnu i razvojnu funkciju.

Da bi se postigla vrhunska sportska ostvarenja neophodni su izuzetni naponi, kompletan angažman i podrška, porodice, škole i sredine u kojoj sportisti žive i rade. Oni zaslužuju punu pažnju društva, od vrhunskog stručnog kadra do materijalne pomoći. Vrhunska ostvarenja se ne postižu svakog dana, pa su neopravdana očekivanja da veliki broj sportista iz male sredine to može da ostvare.

Racionalizacijom razvoja sporta na nivou pokrajine, stvaraju se mogućnosti da se vrhunski sport usmeri ne prema „željama i ambicijama“ svake opštine, već prema mogućnostima i interesima ovog prostora. Na taj način se izbegava improvizacija, te razvoj sporta „kratkog daha“, a sport se usmerava planski i programski.

Vrhunska ostvarenja, bez obzira na to da li se vrednuje vreme, prostor, rezultat igre, težina i lepota izvođenja, u svakom sportu danas su na tako visokom nivou, da postizanje i prevazilaženje tih rezultata zahteva napore kakvi do skoro nisu bili traženi, a ni poznati. Takvi rezultati se ne ostvaruju slučajno niti su plod nekih sretnih okolnosti ili postojanje samog talenta. Trenira se niz godina sa dva do tri treninga dnevno, bez letnjih i zimskih pauza, bez obzira da li je sportista raspoložen ili nije. Trenira se stalno, neprekidno i sistematski i to je samo jedan element kojim se postiže uspeh. Ali, ne i presudan.

U dosadašnjoj praksi nije bilo dobro rešeno pitanje nivoa rezultata koji se smatra vrhunskim sportskim ostvarenjem. Analogno tome je i definisana kategorizacija sportskih grana, sportista i trenera. U ovom području vlada veliko šarenilo i ima dosta nelogičnosti pri definisanju kriterijuma. U vrhunskom sportu je neophodno razgraničiti olimpijske od neolimpijskih sportova i sve što iz tog proizilazi: kategorizacija, stipendiranje, nagrađivanje i dr.

U porodici olimpijskih sportova trenutno se nalazi 28 sportskih grana na letnjim i šest na Zimskim Olimpijskim igrama. Međunarodni Olimpijski komitet i Opšta asocijacija međunarodnih sportskih federacija (GAISF) priznaju još 37 sportskih grana. U članstvu GAISF-a, koje je predvorje za pridruživanje Međunarodnom Olimpijskom komitetu, je još 16 sportskih grana, a još njih 20 čeka prijem. Prema ovoj sistematizaciji trenutno u svetu egzistira 107 sportskih grana organizovanih u svetske sportske federacije. Postoji i oko desetak sportskih grana u kojima egzistira i po nekoliko svetskih federacija, što sve značajno usložnjava posao vezan za određivanje pravilnih merila u vrhunskom sportu. Upravo zbog svega navedenog, najrealnija je podela na olimpijske i neolimpijske sportove.

6.1.1. KATEGORIZACIJA U VRHUNSKOM SPORTU

6.1.1.1. KATEGORIZACIJA SPORTSKIH GRANA

Zbog velikog broja olimpijskih i neolimpijskih sportova (ukupno 107), veoma je teško pronaći idealne uniformne kriterijume za pouzdano identifikovanje vrhunskog rezultata. Predlog novog Zakona o sportu je predvideo osam osnovnih kriterijuma na osnovu kojih će se vršiti kategorizacija sportskih grana. Za razliku od prethodnih propisa, kategorizacija će se ubuduće raditi na svake dve godine. Ministar utvrđuje kategorizaciju sportova, sportista i sportskih stručnjaka, a na predlog: Olimpijskog komiteta, Paraolimpijskog komiteta Srbije, Sportskog saveza Srbije i nacionalnih granskih saveza.

Predlog Zakona o sportu je predvideo da autonomna pokrajina i jedinice lokalne samouprave mogu utvrđivati kategorizaciju sportova, sportista i sportskih stručnjaka za svoju kategoriju, polazeći od utvrđenih nacionalnih kategorizacija.

Ukoliko predloženi Zakon o sportu bude usvojen, kategorizacija sportskih grana u AP Vojvodini mogla bi da se sprovodi na sledeći način:

1. **Ostvareni rezultati**
 - 1.1. Rezultati vojvođanskih sportista na međunarodnim takmičenjima
 - 1.2. Ostvareni rezultati vojvođanskih sportista na nacionalnim takmičenjima
2. **Međunarodna, nacionalna i pokrajinska tradicija sportske grane**
 - 2.1. Godina osnivanja međunarodne federacije
 - 2.2. Broj članova međunarodne federacije
 - 2.3. Godina osnivanja nacionalne federacije
 - 2.4. Broj klubova koji su članovi nacionalne federacije
 - 2.5. Broj registrovanih aktivnih sportista,
 - 2.6. Broj stepena takmičenja u sportskoj grani
 - 2.7. Godina osnivanja pokrajinskog saveza
 - 2.8. Broj klubova koji su članovi pokrajinskog saveza
3. **Međunarodna i nacionalna medijska zastupljenost**
 - 3.1. Prisutnost u pisanim i elektronskim medijima, kao i internetu u svetu
 - 3.2. Prisutnost u pisanim i elektronskim medijima, kao i internetu u zemlji
4. **Zdravstveni, socijalni i drugi uticaj na učesnike**
 - 4.1. Uticaj na zdravstveni status i poboljšanje psihofizičkih sposobnosti
 - 4.2. Uticaj na socijalizaciju učesnika
5. **Finansijski značaj i finansijska samostalnost**
 - 5.1. Ukupno finansijsko ulaganje u sportsku granu
 - 5.2. Finansijska samostalnost sportske grane
6. **Reklamne aktivnosti**
7. **Pristupačnost pojedini sportskih grana**
8. **Drugi značajni faktori**

Kao što je u uvodu ovog poglavlja navedeno, kategorizaciju bi trebalo podeliti na tri grupe i to:

- a) *Olimpijski sportovi*
- b) *Neolimpijski sportovi prepoznati od strane Međunarodnog olimpijskog komiteta (IOC)*
- c) *Neolimpijski sportovi prepoznati od strane Opšte asocijacije međunarodnih sportskih federacija (GAISF).*

Iz kategorizacije sportskih grana je neophodno izuzeti specifične saveze koji okupljaju sportiste iz više sportskih grana. To su u prvom redu: Savez za rekreativni sport, Savez sportista sa invaliditetom, Sportski savez studenata i ostale slične organizacije. Aktivnosti ovih sportskih udruženja moraju se regulisati posebnim pravilnikom. Finansiranje je potrebno vršiti na osnovu njihovih programskih aktivnosti.

6.1.1.2. KATEGORIZACIJA SPORTISTA

Kategorizacija sportista je od izuzetne važnosti za vrhunski sport. Loša kategorizacija sportista može značajno da ih destimuliše u njihovom sportskom razvoju, a isto tako dobra i stimulatívna kategorizacija može mnogo doprineti da sportisti postížu vrhunske rezultate na međunarodnoj sceni.

Na žalost, neki primeri iz još uvek važeće kategorizacije su više nego apsurdni. Kao primer daje se pregled trenutno važeće kategorizacije u dva olimpijska sporta:

B A D M I N T O N

ZASLUŽNI SPORTISTA

- za osvojeno 1.-3. mesto na Olimpijskim igrama
- za osvojeno 1.-3. mesto na Svetskom i Evropskom prvenstvu (Thomos cup-u za muškarce, Uber cup-u za žene, Sworimax cup-u i Svetskom kupu mešovito)
- za osvojeno 1. mesto u European badminton circuit-u

SPORTISTA MEĐUNARODNOG RAZREDA

- a osvojeno 4.-8. mesto na Olimpijskim igrama
- za osvojeno 4.-8. mesto na Svetskom i Evropskom prvenstvu, pojedinačno i mešovito za muškarce i žene
- za osvojeno 1. mesto na Mediteranskim igrama
- za osvojeno 1. mesto na ekipnom i pojedinačnom prvenstvu Balkana
- za osvojeno 1.-3. mesto na Univerzijadi
- za osvojeno 2.-4. mesto u European badminton circuit-u

KAJAKAŠTVO - KANUISTIKA

ZASLUŽNI SPORTISTA

- za osvojeno 1.-3. mesto na Olimpijskim igrama i svetskom prvenstvu,
- za osvojeno 1.-2. na evropskom prvenstvu.

SPORTISTA MEĐUNARODNOG RAZREDA

- za plasman od 4.-9. mesta na Olimpijskim igrama,
- za plasman od 4.-9. mesta na svetskom prvenstvu,
- za plasman od 3.-9. mesta na i evropskom prvenstvu,
- za osvojeno 1. mesto na Mediteranskim igrama,
- za osvojeno 1.-3. mesto na svetskom prvenstvu za seniore do 23 godine.

Nije logično, na primer, da u badmintonu, koji je tradicionalno najviše rasprostranjen u Aziji, osvajač bronzane medalje na prvenstvu Evrope ili na svim navedenim takmičenjima (Thomos cup za muškarce, Uber cup za žene, Sworimax cup i Svetskom kupu mešovito) ima status „zaslužnog sportiste“, a da kajakaš koji osvoji bronzanu medalju na prvenstvu Evrope nema isti takav status, već samo status sportiste međunarodnog razreda. Ovakvih primera u sadašnjoj kategorizaciji je izuzetno mnogo.

U neolimpijskim sportovima još je veće šarenilo u kategorizaciji vrhunskih sportista (zaslužni sportisti i sportisti međunarodnog razreda). U nekim sportovima je dovoljno da sportista nastupi na svetskom prvenstvu i da bude plasiran u prvoj trećini takmičara, pa da se kategoriše kao vrhunski sportista. To teoretski otvara mogućnost da sportista osvoji 30-o mesto na prvenstvu sveta i da se kategoriše kao sportista međunarodnog razreda, a da osvajanjem 9-og mesta, na prvenstvu sveta u rukometu ili odbojci, sportista ne stiče pravo da se kategoriše kao sportista međunarodnog razreda.

Potrebno je da se u narednom periodu utvrde polazne osnove za kategorizaciji vrhunskih sportista, uz uvažavanje realne pozicije (težinu) nekog sporta na međunarodnom planu. Zato bi u postupku kategorizacije trebalo obavezno dostaviti konkretne dokaze o razvijenosti neke sportske grane i konkurenciji na prvenstvu Balkana, Mediterana, Evrope ili sveta. Tako bi se stvorili relani ujednačeni kriterijumi, uz prihvatanje minimalnih odstupanja. Dosadašnje kategorizacije često su rađene pod pritiskom raznih interesnih grupa i lobija. Rezultat svega navedenog je potpuna degradacija postupka kategorizacije i veliki broj apsurdnih odluka. Kategorizacija predstavlja izuzetno osetljivo pitanje i od velikog je značaja za vrhunski sport.

Kao **polazna osnova za kategorizaciju sportista** može da posluži sledeći model:

a) *U olimpijskim sportovima:*

ZASLUŽNI SPORTISTA:

- I-III mesto na Olimpijskim igrama, prvenstvu sveta i Evrope

SPORTISTA MEĐUNARODNOG RAZREDA

- IV-X mesto na Olimpijskim igrama, IV-VIII mesto na prvenstvu sveta, IV-VI mesto na prvenstvu Evrope,
- I-III mesto na Mediteranskim igrama,
- I-III mesto na juniorskom prvenstvu sveta³
- I-II mesto na juniorskom prvenstvu Evrope.

b) *U neolimpijskim sportovima:*

ZASLUŽNI SPORTISTA:

- I-II mesto na prvenstvu sveta i Evrope

SPORTISTA MEĐUNARODNOG RAZREDA

- III-VI mesto na prvenstvu sveta, III-V mesto na prvenstvu Evrope
- I mesto na Mediteranskim igrama
- I-II mesto na juniorskom prvenstvu sveta
- I mesto na juniorskom prvenstvu Evrope.

Postoje određeni specifični neolimpijski sportovi, kao na primer planinarstvo i sl. U takvim slučajevima mogu se primeniti posebni kriterijumi, vodeći računa da se ne precene postignuti rezultati u odnosu na ostale sportske grane.

Neophodno je napraviti promene aktuelne kategorizaciji, kako u vrhunskom, tako i u kvalitetnom sportu. Pod vrhunskim sportistima treba da se vode samo sportisti koji postižu značajne rezultate na međunarodnim takmičenjima i u ovu kategoriju bi trebalo da uđu samo „zaslužni sportisti“ i „sportisti međunarodnog razreda“. Sportiste saveznog razreda⁴ trebalo bi kategorisati kao kvalitetne sportiste, a kao

³ Pod juniorskim uzrastom smatra se samo uzrasna kategorija koja je po međunarodnim pravilima odmah iza seniorske, bez obzira kako se ona zove (mlađi seniori, stariji juniori, juniori, kadeti i sl.).

⁴ Ovaj predlog nije u saglsnosti sa trenutno vežećom kategorizacijom gde su sportisti saveznog razreda svrstani u vrhunske sportiste. Raspadom savezne države ovaj termin se mora preimenovati, a u novoj kategorizaciji bi bilo neophodno da se sportisti saveznog razreda svrstaju u kategoriju kvalitetnih sportista, pod nazivom „Sportista nacionalnog razreda“.

perspektivne sportiste opravdano je kategorisati juniore, odnosno, samo kategoriju koja je iza seniorskog uzrasta, s obzirom na velike razlike od sporta do sporta (u nekim sportovima juniorima se smatraju i oni sa 23, a u drugim sa samo 15 godina).

Ukoliko predlog Zakona o sportu bude usvojen, **kategorizacija vrhunskih sportista** može da se sprovede po sledećem principu:

1. Postignuti rezultati na međunarodnim i nacionalnim takmičenjima
2. Razvrstavanje sportista prema uzrastu
3. Razvrstavanje sportista prema polu
4. Na osnovu nacionalne kategorizacije sportske grane

6.1.1.3. KATEGORIZACIJA SPORTSKIH STRUČNJAKA

Kategorizacija sportskih stručnjaka je veoma korespodentna sa postignutim rezultatima sportista sa kojima rade, uz uvažavanje i izvesnih specifičnosti značajnih prilikom definisanja kriterijuma za kategorizaciju.

Ukoliko predlog Zakona o sportu bude usvojen, moguće je **kategorizaciju vrhunskih sportskih stručnjaka** sprovesti na osnovu zakonom predviđenih kriterijuma: (1) kvaliteta rada, (2) ostvarenih rezultata, (3) stepena stručnosti i (4) nacionalne kategorizacije sportske grane. Neophodno je u izradi ove kategorizacije razrešiti dileme i oko klupskih i nacionalnih sportskih stručnjaka koji rade sa sportistima.

Pre donošenju konačne odluke o kategorizaciji sportskih grana, sportista i sportskih stručnjaka, koje će doneti Ministarstvo omladine i sporta, svoje predloge kriterijuma daće: Republički zavod za sport, Olimpijski komitet Srbije, Sportski savez Srbije, republičk granski savezi kao i paraolimpijski komitet Srbije.

6.1.2. PROFESIONALNI SPORT

Profesionalnom sportu, koji se danas naziva i komercijalnim ili zabavljačkim sportom, potrebno je osigurati sve zakonske pretpostavke kako bi mogao da deluje na način sličan onom u evropskim razvijenim zemljama – u skladu sa interesom publike i tržišta. U tom smislu, vrhunski sportista je stvaralac sa vrhunskim statusom koji svojim umećem i stvaralaštvom zabavlja veliki broj neposrednih i posrednih (televizijskih, internet) gledalaca.

Sportske organizacije i organizatori sportskih priredbi nastoje da prodajom raznovrsnih usluga gledaocima, masovnim medijima i privredi, ostvare prihode za pokriće troškova i ulaganja u razvoj sporta, a preko sredstava javnog informisanja i privrede pokušavaju da instrumentalizuju sport radi ostvarivanja svojih operativnih i dugoročnih tržišnih ciljeva. Profesionalizam je, dakle, realnost koja se ne sme ignorisati ili zanemariti u prostoru tržišta koje ima svoju logiku, investitore, stvaraocce, proizvođače, ali i potrošače. Videnje sporta kao ekonomske grane (proizvodnja sportske opreme, izgradnja sportske infrastrukture, usluge u sportu), odnosno generatora potrošnje (međunarodna takmičenja, kongresi, sajmovi), pomaže u njegovom pozicioniranju u savremenom društvu.

Profesionalnim ugovorima između sportista i klubova neophodno je precizno utvrditi radno-pravni status sportista i obaveze plaćanja poreza i doprinosa. Za profesionalni sport je najpovoljnije, a za državu prihvatljivo rešenje, statusno svrstavanje profesionalnih sportista u grupu osoba koje samostalnim radom obavljaju svoju delatnost i prema posebnim propisima ugovaraju plaćanje doprinosa, dok se profesionalni ugovor s klubom svodi na ugovor o pružanju usluga sportske delatnosti takmičenja i podleže plaćanju poreza. Profesionalni sportista, kao obveznik poreza na dohodak, podmiruje poreske obaveze prema državi zavisno o svojoj poreskoj prijavi.

Sportista-profesionalac, koji svoju delatnost obavlja samostalnim radom, može profesionalni ugovor sklopiti i sa klubom organizovanim kao udruženje građana. Takvo rešenje je primereno za pojedinačne sportove i za sisteme takmičenja koji nisu, propisima nadležnog nacionalnog sportskog saveza, definisani kao isključivo profesionalni. Polazeći od tih činjenica, profesionalni sport ne bi trebalo idealizovati, niti profanisati, već negovati svetske trendove ne zanemarujući realne domaće mogućnosti i potrebe. Potrebno je, dakle, odrediti „pravila igre“ u kojima se tačno zna šta je javni interes, a šta profesionalni sport od kojeg društvo u celosti može i mora da ima koristi.

Posebni problem predstavlja prelazak profesionalnih sportista u druge domaće ili inostrane klubove. U sportovima gde se transferi mere stotinama hiljada evra (fudbal, košarka, odbojka, rukomet...), neophodno je napraviti mehanizam zaštite, kako klubova tako i svih viših organa koji su ulagali u sportistu (lokalna samouprava, AP Vojvodina preko pokrajinskog granskog saveza, Ministarstvo sporta preko nacionalnog granskog saveza). U pojedinim sportovima ugovorom se definiše deo transfera koji pripada klubu iz kojeg sportista odlazi, ali gotovo nikad deo kojim bi se opravdala od strane ostalih društvenih i sportskih subjekata. Ovim pitanjem do sada se

niko nije ozbiljno bavio, pa bi u buduće trebalo osmisliti mehanizme kontrole sportskih transfera. Najpre, oni bi morali da budu javni i podložni državnoj kontroli i reviziji. Svaka instanca koja je ulagala u sportistu ima pravo na deo sredstava proporcionalno veličini svojih ulaganja. Obaveznom klauzulom ugovora, prilikom odlaska sportiste u inostrani klub, potrebno je određeni procenat nameniti svim pravnim licima (nacionalnim savezima, pokrajinskim savezima i klubovima) čiji je sportista bio član. Svi ovi subjekti bili bi dužni da prilikom raspodele sredstava od transfera, dokumentuju vremenski period koji je sportista proveo kod njih, kao i visinu uloženi sredstava u njegovo usavšavanje i sazrevanje. Tako bi se izbegla situacija u kojoj zajednica ima samo obavezu da ulaže i stvara uslove za bavljenje vrhunskim sportom (plaćanje sale, trenera, sparing partnera, opreme, rekvizita, stipendija, hranarine, troškova putovanja i sl.), a da nema bilo kakva prava. Ni jedno društvo, naime, nije toliko bogato da može u nedogled samo da troši materijalna sredstva, bez mogućnosti za njihov povraćaj. Sredstva dobijena od transfera mogu se ponovo ulagati u proces stvaranja novih generacija sportista.

6.1.3. STRUČNI KADROVI U VRHUNSKOM SPORTU

Sagledavanjem stručnjaka koji rade sa vrhunskim sportistima, mogu se izdvojiti dve vrste trenera: (1) oni koji rade sa vrhunskim sportistima u nacionalnim selekcijama i (2) klupski treneri koji rade sa vrhunskim sportistima u matičnom klubu. Izvesni problem predstavlja veliko šarenilo među nacionalnim granskim savezima koji ovom pitanju ne prilaze uvek na isti način. Neki savezi imaju 2-3 profesionalna trenera, dok u drugim savezima treneri nacionalnih selekcija rade honorarno, neki sa novčanom nadoknadom, a neki bez bilo kakvog honorara. Sa aspekta Strategije AP Vojvodine, daleko su interesantniji klupski treneri koji rade sa vrhunskim sportistima jedn deo godine.

6.1.4. NAGRAĐIVANJE ZA POSTIGNUTE VRHUNSKO REZULTATE

Uredba Vlade republike Srbije o nagradama i nacionalnim priznanjima dala je veliki doprinos postavljanju vrhunskih sportista na mesto koje im stvarno pripada u društvu, kao najelitnijim reprezentima

države na međunarodnom planu. Malo je zemalja u Evropi i svetu koje imaju ovako dobro rešeno pitanje nagrađivanja vrhunskih sportista. Bilo bi previše od države tražiti još neke ustupke po ovom pitanju. Ostaje da se reši pitanje socijalne i zdravstvene zaštite naših vrhunskih sportista, jer za doživotno nacionalno priznanje sportista mora da čeka do 36. godine.

U AP Vojvodini takođe su u poslednje 2-3 godine napravljeni značajni pomaci u vezi sa nagrađivanjem sportista za vrhunske rezultate. Srazmerno finansijskim mogućnostima, Sekretarijata za sport i omladinu jednokratno nagrađuje sve sportiste (seniore i juniore) koji osvoje svetsku ili evropsku medalju novčanom nagradom čiji iznos se kreće od jedne do pet prosečnih plata u Republici. Na kraju svake godine, Izvršno veće AP Vojvodine dodeljuje novčanu nagradu najboljem sportisti, sportistkinji i najboljoj ekipi iz Pokrajine u iznosu od 6 prosečnih plata u Republici.

Kad je u pitanju nagrađivanje vrhunskih rezultata na nivou lokalnih samouprava i klubova, tu je prisutna velika razlika od opštine do opštine, pa bi u konačnoj verziji Strategije bilo neophodno dati određene smernice i po tom pitanju

6.1.5. ŽENE I VRHUNSKI SPORT

Neophodno je napraviti strategiju razvoja i učešća žena u vrhunskom sportu. Kao prva polazna osnova mora se napraviti analiza trenutnog učešća žena u vrhunskom sportu na nivou Srbije i AP Vojvodine. Na osnovu dobijene analize neophodno je utvrditi strategiju koja se odnosi na učešće žena u vrhunskom sportu, sa predlogom mera kako na nacionalnom tako i na pokrajinskom odnosno lokalnom nivou.

Procena je da se veoma mali broj žena bavi vrhunskim sportom na nivou AP Vojvodine. U okviru ove strategije potrebno je dati osnovne smernice kako i na koji način omogućiti ženama da se njime bave.

6.1.6. SELEKCIJA I DIJAGNOSTIKA U VRHUNSKOM SPORTU

Kvalitetna selekcija u vrhunskom sportu je neophodan preduslov za dostizanje vrhunskih rezultata i predstavlja veoma kompleksno pitanje u stručnom radu. Što se tiče pokrajinskog nivoa, neophodno je preko pokrajinskih granskih saveza ustanoviti konstatno praćenje postignutih rezultata sportista sa područja AP Vojvodine, naročito mlađih uzrasnih

kategorija. U slučaju drastičnog kršenja procesa selekcije na nacionalnom nivou, neophodno je sinhronizovano delovanje klubova i pokrajinskih granskih saveza radi uočavanja nepravilnosti izaštite mladih sportista.

Za postizavanje vrhunskih rezultata na međunarodnom planu neophodno je imati i kvalitetnu dijagnostiku. Za vrhunske sportiste sa područja AP Vojvodine neophodno je napraviti poseban program dijagnostike u Pokrajinskom zavodu za sport, u saradnji sa nadležnim stručnim kadrovima na nivou pokrajinskog i nacionalnog granskog saveza.

6.1.7. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA, PENZIJSKO I ŽIVOTNO OSIGURANJE

U svojim najboljim godinama sportista je izložen velikim naporima i rizik od povređivanja je svakodnevan, što ponekad znači brz i neočekivan prekid sportske karijere. Iz tog razloga neophodno je za vrhunske sportiste (nosiocce nacionalnog priznanja) koji su članovi klubova sa teritorije AP Vojvodine, omogućiti uplatu doprinosa za penzijsko i zdravstveno osiguranje preko pokrajinskih granskih saveza. Ovo pitanje trebalo bi rešiti na nivou Pokrajine. Bilo bi potrebno vrhunskim sportistima iz APV, nosiocima nacionalnog priznanja (oni koji su osvojili neku od medalja na Olimpijskim igrama, svetskim ili evropskim prvenstvima) obezbediti bar minimalne uplate za penzijsko i zdravstveno osiguranje u trajanju od 4 godine po osvajanju medalje. Ukoliko u periodu od 4 godine ponovo ne osvoje medalju, sportisti bi morali da pronađu neki drugi način ostvarivanja socijalne i zdravstvene zaštite, preko lokalne samouprave ili kluba, odnosno da se radom angažuje na drugim poslovima. Za ove potrebe neophodno je obezbediti namenska sredstva iz budžeta APV.

Izdvajanja za sport su u ovom trenutku dosta mala, pa je realno da se pokriju samo rashodi za osvajače medalja (u olimpijskim sportovima) na najvećim međunarodnim takmičenjima, odnosno nosioce nacionalnih sportskih priznanja koji se još uvek aktivno takmiče, ukoliko to pitanje nisu rešili na neki drugi način. Ostali vrhunski sportisti (međunarodnog razreda i nacionalnog razreda) pitanje penzionog i zdravstvenog osiguranje moraju da rešavaju samostalno ili u okviru matičnih klubova.

U ovaj lanac osiguranja maksimalnih uslova za bavljenje vrhunskim sportom, neophodno je uključiti i lokalnu samoupravu. Novi

Zakon o sportu je predvideo obavezno osiguranje kategorisanih sportista od strane sportskih organizacija. Za vrhunske sportiste nosioce nacionalnog priznanja, lokalna samouprava bi trebalo da obezbedi sredstva za životno osiguranje u slučaju povrede ili nesrećnog slučaja i to u maksimalno mogućem iznosu. Sredstva za životno osiguranje ostalih kategorisanih sportista obezbeđuje matični klub.

6.1.8. ANTI-DOPING KONTROLA

Pitanje dopinga je od velike važnosti u savremenom sportu. Na njemu posebno insistira Međunarodni olimpijski komitetet, pa mu je neophodno posvetiti maksimalnu pažnju u budućoj strategiji. Osnovni partner u provođenju anti-doping kontrole trebalo bi da bude Nacionalna agencija za anti-doping kontrolu. Svi vrhunski sportisti sa područja AP Vojvodine moraju biti u režimu anti-doping kontrole u toku olimpijskog ciklusa.

6.1.9. FINANSIRANJE VRHUNSKOG SPORTA

Sistem finansiranja vrhunskog sporta, pogotovo kada su u pitanju nacionalane selekcija koje predstavljaju zemlju na međunarodnom planu, mora se u potpunosti realizovati u okviru nacionalnih granskih saveza. Nema nikakvog opravdanja da se reprezentativni programi finansiraju sa nivoa Autonomne Pokrajine Vojvodine ili lokalne samouprave. Svaki nacionalni granski savez u obavezi je da osigura sredstva za sprovođenje reprezentativnih akcija u okviru svog granskog saveza. Moguće je da AP Vojvodina, sa manjim iznosima, sufinansira samo perspektivne mlade sportiste, pri čemu bi sredstva bila namenjena jedino za nabavku opreme i plaćanje troškova priprema za međunarodna takmičenja.

6.2. KVALITETNI SPORT

Kvalitetni sport obuhvata aktivnosti u okviru kojih se postižu zapaženi sportski kvaliteti i rezultati na lokalnom i nacionalnom nivou, kao i rezultat koje ostvare sportisti na međunarodnim takmičenjima, a ti rezultati nisu u kategorisani kao vrhunski. Kada sportisti postignu rezultate koji su najvredniji na nacionalnim takmičenjima, onda se može reći da su to kvalitetna sportska ostvarenja. Sportisti koji učestvuju na

međunarodnim takmičenjima, kao što su olimpijske igre, svetska i evropska prvenstva, ne povlače za sobom automatsko priznanje statusa vrhunskog sportskog, ako to nije potvrđeno visokim plasmanom, pod kojim se podrazumeva plasman u prvoj trećini takmičara (ekipa) koji su učestvovali na tom takmičenju.

Postizanje kvalitetnih sportskih rezultata nije vezno samo za velike urbane sredine, jer se kvalitetni sport može razvijati u svim sredinama bez obzira na veličinu (populacijsku, geografsku). Da bi se postigla kvalitetna sportska ostvarenja neophodni su značajni naponi i veliko angažovanje, kako na treningu tako i takmičenju. Jedinice lokalne samouprave moraju napraviti svoju strategiju vezanu za razvoj kvalitetnog sporta.

U dosadašnjoj praksi nije bilo dobro rešeno pitanje vrednosti rezultat koji se smatra kvalitetnim sportskim ostvarenjem, pa je, analogno tome, sprovedena nedosledna kategorizacija sportskih grana, sportista i trenera. U ovom području je bilo dosta neujednačenosti i nelogičnosti prilikom definisanja kriterijuma. Zato je, kao kod vrhunskog sporta, neophodno razgraničiti olimpijske od neolimpijskih sportova i sve što iz toga proizilazi: kategorizaciju, stipendiranje, nagrađivanje i dr.

6.2.1. KATEGORIZACIJA U KVALITETNOM SPORTU

U narednom periodu je potrebno utvrditi osnovna polazišta za kategorizaciju kvalitetnih sportista, uz obavezno dostavljanje konkretnih dokaza o razvijenosti neke sportske grane u Srbiji i konkurenciji na nivou prvenstva Balkana, mediterana ili Evrope. Kao polazna osnova za kategorizaciju kvalitetnih sportista može da posluži sledeći model:

U olimpijskim sportovima:

SPORTISTA PRVOG NACIONALNOG RAZREDA

- Plasman u prvoj trećini sportista na Olimpijskim igrama, prvenstvu sveta, prvenstvu Evrope (za seniore)
- 3. mesto na juniorskom prvenstvu Evrope
- 1-2. mesto na seniorskom prvenstvu Balkana
- 1. mesto na seniorskom prvenstvu Srbije

SPORTISTA DRUGOG NACIONALNOG RAZREDA

- 3. mesto na seniorskom prvenstvu Balkana,
- 2. mesto na seniorskom prvenstvu Srbije

SPORTISTA TREĆEG NACIONALNOG RAZREDA

- 3. mesto na seniorskom prvenstvu Srbije

U neolimpijskim sportovima:

SPORTISTA PRVOG NACIONALNOG RAZREDA

- Plasman u prvoj trećini sportista na prvenstvu sveta i Evrope (za seniore)
- 2-3. mesto na Mediteranskim igrama,
- 3. mesto na juniorskom prvenstvu sveta,
- 2-3. mesto na juniorskom prvenstvu Evrope,
- 1. mesto na seniorskom prvenstvu Balkana,
- 1. mesto na seniorskom prvenstvu Srbije.

SPORTISTA DRUGOG NACIONALNOG RAZREDA

- 2. mesto na seniorskom prvenstvu Balkana,
- 2. mesto na seniorskom prvenstvu Srbije.

SPORTISTA TREĆEG NACIONALNOG RAZREDA

- 3. mesto na seniorskom prvenstvu Balkana,
- 3. mesto na seniorskom prvenstvu Srbije.

Kod specifičnih neolimpijskih sportova, mogu se primeniti posebni kriterijumi, vodeći računa da se ne precene postignuti rezultati u odnosu na ostale sportske grane.

6.2.2. STRUČNI KADROVI U KVALITETNOM SPORTU

Za realizaciju programskih ciljeva u sportu veoma je važna briga o trenerima. U kojoj će se meri mladi podstaknuti da se uključe u sport, kako će se kvalitetno s njima raditi, koju će nivo postići, koliko će se baviti sportom – sve to uveliko zavisi od trenera. Kvalitet rada i motivacija trenera zavisi i od toga da li je u stalnom radnom odnosu ili taj posao obavlja uz neki drugi osnovni posao. Kao za vrhunski, najbolja opcija i za kvalitetni sport je školovan trener sa profesionalnim odnosom u klubu. Dosadašnja praksa je pokazala da klubovi u kojima se stručni rad svodi na honorarni, gotovo nikad ne uspevaju da dugo zadrže sportiste ili postignu rezultat u seniorskoj konkurenciji. Klub bez trenera profesionalca teško može da nađe osobu koja će nekoliko godina istim sportistom da posveti najveći deo svog radnog vremena, zbog borbe za vlastitu egzistenciju. Organizacija rada, kontrole, praćenja i valorizacija rezultata sportista teško se može sprovoditi sa honorarno angažovanim trenerom. Na taj načinje veoma je teško ostvarivati kvalitetne sportske rezultate, a o vrhunskim sportskim ostvarenjima ne može se ni razmišljati.

Osim trenera, za normalno funkcionisanje neophodni su i ostali **stručnjaci u sportu**. Prvenstveno se misli na sekretare, predsednike, direktore, sportske direktore, menadžere, lekare, psihologe, fizioterapeute u klubovima i pokrajinskim granskim savezima. Svi oni su nezamenjiv deo u postizanju kvalitetnih rezultata sportista. Kako bi se unapredio i ovaj segment stručnog rada neophodno je propisati određene normative i sa tom inicijativom upoznati Ministarstvo omladine i sporta kao i Olimpijski komitet i Republički zavod za sport. Neophodno je, naime, propisati minimum stručne spreme i osposobljenosti za obavljanje poslova sekretara nacionalnih i pokrajinskih granskih saveza. Bilo bi dobro da sekretari imaju najmanje višu stručnu spremu iz područja sporta, ili da imaju najmanje višu spremu iz područja ekonomije ili prava, uz osposobljenost za rad u sportu i za rad na računaru.

U konačnoj verziji Strategije i zakonskih propisa koji će pratiti Zakon o sportu, neophodno je voditi računa o socijalnom pitanju koje će se neminovno postaviti kad se priđe rešavanju ovog problema. Potrebno je imati određeni prag tolerancije za stručnjake u sportu koji imaju nekoliko godina do penzije i koji su ceo svoj radni vek proveli u sportu.

6.2.3. ŽENE I KVALITETNI SPORT

Neophodno je napraviti strategiju razvoja i učešća žena u kvalitetnom sportu. Kao prva polazna osnova mora se napraviti analiza trenutnog učešća žena u kvalitetnom sportu na nivou AP Vojvodine. Na osnovu dobijene analize neophodno je utvrditi strategiju koja se odnosi na učešće žena u kvalitetnom sportu, sa predlogom mera kako povećati njihovo učešće na pokrajinskom odnosno lokalnom nivou. Procena je da je, kao u vrhunski, i u kvalitetni sport uključen veoma mali broj žena na nivou AP Vojvodine.

6.2.4. SELEKCIJA I DIJAGNOSTIKA U KVALITETNOM SPORTU

Za postizavanje kvalitetnih sportskih rezultata neophodno je napraviti pravu i pravovremnu selekciju u sportskim klubovima. Potrebno je voditi računa o karakteristikama svakog pojedinog sporta. U nekom sportu selekcija se sprovodi već sa 4-5 godina (gimnastika, plivanje...), a drugim sportovima sa 12-13 godina (borilački sportovi, dizanje tegova...).

Na žalost, danas je prisutna eksplozija raznih školskih škola, naročito u odbojci, košarci, tenisu i drugim trenutno medijski atraktivnim sportovima. U sadašnjem sistemu nema nikakve planske selekcije, već se na sportskom tržištu vodi borba za svako dete uzrasta 6-8 godina. Ciljana grupa raznih menadžera su već deca prvog i drugog razredu osnovne škole, jer se želi što pre doći do većeg broja dece kako bi finansijska dobit bila veća. Pri tome se ne vodi računa o zdravlju i specifičnostima uzrasta. Ove poslove najčešće obavljaju neškolorani i nestručni kadrovi. Zbog svega navedenog, neophodno je napraviti sistemska rešenja u vezi sa selekcijom i dijagnostikom u sportu na nivou AP Vojvodine, kako bi se sprečile trenutne anomalije koje sve više uzimaju maha.

6.2.5. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA, PENZIJSKO I ŽIVOTNO OSIGURANJE

Predlog novog Zakona o sportu je predvideo mogućnost da sportske organizacije delimično ili u celini odvoje sredstva za penzijsko osiguranje i zdravstvenu zaštitu kvalitetnih sportista. Neophodno je da svaka sportska organizacija proceni svoje realne mogućnosti i da posebnim pravilnicima i odlukama reguliše ovo veoma značajno pitanje za svakog kvalitetnog sportistu iz svoje sredine.

Predlog novog Zakona o sportu, sadrži odredbu po kojoj je sportska organizacija dužna da zaključi ugovor o osiguranju svojih vrhunskih i drugih kategorisanih sportista od posledica nesretnih slučajeva za vreme obavljanja sportske aktivnosti. Zakonodavac je predvideo i minimalnu svotu na koju se sportista mora osigurati. U slučaju da sportska organizacija to ne napravi, sportista ima pravo na naknadu štete od sportske organizacije čiji je član.

6.2.7. FINANSIRANJE KVALITETNOG SPORTA

Finansiranje kvalitetnog sporta se on može realizovati najmanje na dva načina. Prvi se odnosi na jedinice lokalne samouprave (opštine) koje izdvajaju sredstva za sport u određenim iznosima. Neophodno je na nivou AP Vojvodine doneti precizne propise koji regulišu ovo pitanje. Bilo bi najbolje da se sve opštine obavežu na neka minimalna izdvajanja za sport iz opštinskog budžeta. Trenutna izdvajanja za sport u opštinama se kreću u širokom rasponu – od 0,3 do 4,5% godišnjeg budžeta.

Značajan deo sredstava otpada na kvalitetni sport, ali ne treba zaboraviti ni finansiranje školskog sporta, kao ni osiguravanje sredstava za funkcionisanje, zatim održavanje sportskih objekata u opštinama i drugo. Strategijom razvoja sporta u AP Vojvodini važno je pripremiti određene Modele finansiranja sporta na nivou lokalne samouprave.

Druga značajna karika u finansiranju kvalitetnog sporta je AP Vojvodina. Sredstva koja se izdvajaju preko Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu su u velikom delu određena za podržavanje kvalitetnog sporta na nivou pokrajine, prvenstveno preko pokrajinskih granskih saveza. Po ovom pitanju postoje razrađeni kriterijumi koje je potrebno doraditi. Oni su već sada u funkciji finansiranja, kako vrhunskog tako i kvalitetnog sporta. Neophodno je obezbediti dobru komunikaciju između opština i pokrajine kad su u pitanju finansijska sredstva koja se izdvajaju po zajedničkim osnovama, naročito kad je u pitanju namensko pravdanje tih sredstava.

6.3. RAD SA MLADIM UZRASNIM KATEGORIJAMA

Rad sa mladima u sportu je jedan od najvažnijih segmenata u piramidi postizavanja vrhunskih rezultata. Kvalitetan rad je moguće provesti samo ako sa ovim uzrastom rade kvalitetni i obrazovani stručni kadrovi. Predlog novog Zakona je predvideo da sa mlađim kategorijama mogu da rade samo stručnjaci koji imaju najmanje višu stručnu spremu u području sporta. Zakon je predvideo da se ova odredba striktno poštuje tek od 2010. godine. To znači da je zainteresovanim stručnjaci ostavljen rok od dve godine da završe svoje školovanje. Namera zakonodavca je da se što veći broj zaposlenih, naročito nezaposlenih profesora fizičkog vaspitanja, uključi u rad sa decom.

U vezi sa tim, Strategijom AP Vojvodine je neophodno predvideti maksimalno angažovanje profesora fizičkog vaspitanja u radu sa mlađim uzrastima kao najbolje rešenje. Za ostvarenje te ideje neophodno je naći model i mehanizam osiguravanja adekvatne finansijske nadoknade za profesore fizičkog vaspitanja koji se moraju odreći značajnog dela svog slobodnog vremena zbog dodatnog angažovanja izvan obaveza na svom osnovnom poslu.

U nekim sportovima, trenutno atraktivniji za mlade, neophodno je imati specifičan pristup koji podrazumeva da se sportske škole same

izdržavaju od članarine, kao na primer: odbojka, košarka, tenis, karate i sl. Posebno je važno Strategijom predvideti stimulisanje stručnog rad u onim sportovima koji, zbog svoje težine, nisu mnogo atraktivni za širu populaciju dece, a u kojima su do sada ostvarivani značajni rezultati (kajak, kanu, veslanje, rvanje...). Osim toga, trebalo bi osmisliti podstivajni model za oživljavanje i razvoj bazičnih sportova koji su na prostoru Republike i Pokrajine u dugogodišnjoj stagnaciji i zaostatku za svetom. Reč je o atletici, plivanju i naročito gimnastici, olimpijskim sportskim granama koje se često uzimaju kao glavno merilo razvijenosti nacionalnog sporta.

U segmentu rada sa najmlađima potrebno je zaoštriti društvenu kontrola i utvrditi ko i kako radi sa ovim uzrasnim kategorijama. Najčešći motiv organizovanja sportskih škola je laka i brza zarada, pri čemu se ne vodi računa o kvalitetu stručnog rada. Zbog toga glavna meta detaljne društvene kontrole moraju da budu sportske škole. Kontrolom je, pre svega, važno utvrditi ko radi sa decom, da li treneri imaju potrebne stručne kvalifikacije, da li sportske škole poseduju plan i program rada i da li imaju razrađen osnovni pravni sistem funkcionisanja; da li škola posluje u skladu sa zakonom, da li su škole prijavljene po savezima (ako ne rade u okviru klubova) i td. Trebalo bi se insistirati na evidenciji svih sportskih škola i obavezati ih na delovanje u okviru registrovanih sportskih organizacija. Neophodno je doneti propis kojim se direktorima škola i sportskih centara zabranjuje da iznajmljuju sportske objekte neregistrovanim sportskim organizacijama i onima koji nisu zakonski regulisali svoj status.

Neophodno je dati predlog modela rada sa decom uzrasta od 4 do 7 godina, budući da je to najznačajniji period za razvoj gotovo svih motoričkih i senzitivnih sposobnosti. Ovom pitanju se trenutno uošte ne poklanja pažnja u okviru sistema sportskog rada (ukoliko se uopšte može i govoriti o nekom sistemu). U predškolskom periodu akcentat bi trebalo staviti prvensveno na tri bazična sporta: gimnastiku, atletiku i plivanje, ali ne s ciljem dostizanja sportskog perfekcionizma, već u smislu ovladavanja osnovnim tehničkim elementima i razvoja opštih motoričkih sposobnosti i svih funkcionalnih sistema.

Bilo bi dobro razmisliti o sistemu Sportskih školica, sportskih igraonica, sportskih zabavišta isl. Rad sa decom predškolskog uzrasta može da se organizuje pri klubovima ili dečijim vrtićima. Gotovo svi klubovi mogu da rade sportske školice ili igraonice, bez obzira o kojem sportu se radi. Ovaj posao mogu da rade samo edukovani stručnjaci.

Zbog neophodnosti dobrog poznavanja metodike rada sa ovim uzrastom, potrebno je da visokoškolske ustanove prilagode svoje nastavne planove i programe i da uvedu specijalizaciju za pedagoge predškolskog fizičkog vaspitanja. Osim redovnih studenata, specijalizacijom bi bilo poželjno obuhvatiti i sportske stručnjake koji već rade sa predškolicima, a pri tome nisu dovoljno edukovani u ovom području. Može se razmišljati čak i o uvođenju posebnih licenci za rad sa decom predškolskog uzrasta.

U ovom delu strategije neophodno je razraditi i sistem selekcije u uzrastu od 4-7 godina. Presudnu ulogu morali bi da odigraju Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Fakultet za sport i turizam i Pokrajinski zavod za sport.

6.4. SISTEM TAKMIČENJA NA POKRAJINSKOM I LOKALNOM NIVOU

U definisanju i sprovođenju sistema takmičenja u AP Vojvodini najznačajniju ulogu moraju odigrati pokrajinski granski savezi, kao i regionalni i opštinski sportski savezi (ukoliko ih ima). Na ovom mestu se ne može dati univerzalni recept kako i na koji način jedinstveno rešiti pitanje sportskih takmičenja. Svaka sportska grana je specifična i zato je potreban individualni pristup. Neophodno je težiti da u svakoj sporskoj grani bude minimalno 10 klubova na nivou AP Vojvodine. Velika većina sportskih saveza ispunjava ovaj uslov, mada ima i granskih sportskih saveza koji broje svega 3-4 kluba. Za sportske grane sa malim brojem klubova potrebno je osmisliti poseban sistem takmičenja i omasovljenja. Poseban pristup moraju imati olimpijski i neolimpijski, kao i kolektivni i individualni sportovi.

U razradi sistema takmičenja neophodno je uzeti u obzir ekonomski i teritorijalni princip prilikom formiranja liga. Neophodno je propisati da se u svim sportskim granama koji se nalaze u sistemu finansiranja od strane Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu, održavaju pojedinačna prvenstva Vojvodine, a u liga-takmičenjima tražiti kroz nacionalne saveze formiranje liga po teritorijalnom principu kako bi klubovi iz Vojvodine imali što manje rashode i pri tome sačuvali celovit sistem na nivou AP Vojvodine. Kao što je već rečeno, glavnu ulogu

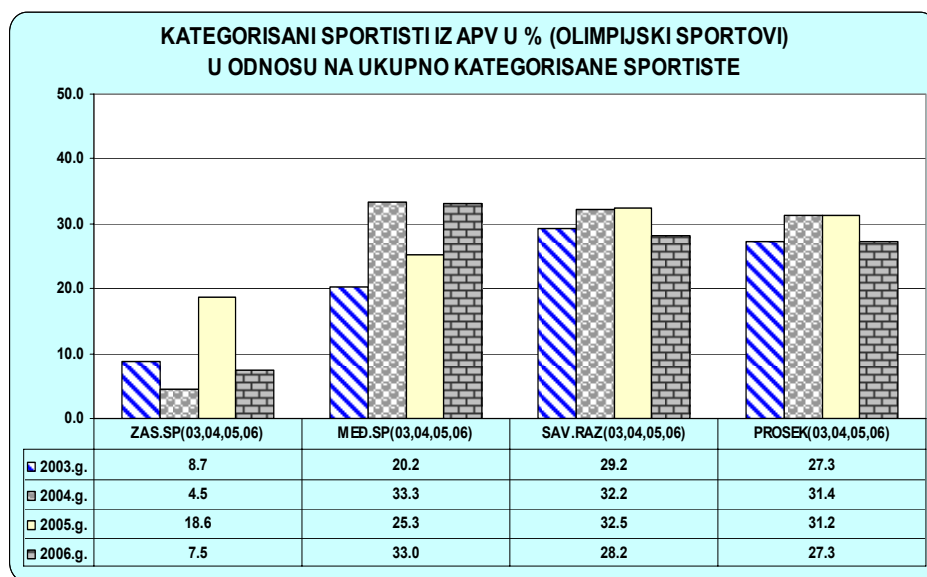
moraju odigrati granski savezi kojima se mora dati određeni rok da utvrde sistem takmičenja na pokrajinskom nivou od opština, preko regiona do Pokrajine. Sistem takmičenja u kvalitetnom sportu na nivou Republike potrebno je prepustiti nacionalnim granskim savezima i dozvoliti da sami odrade svoj deo posla vezan za pitanje nacionalnih liga. Na pokrajinskom nivou u ekipnim sportovima se mora insistirati na ligama mladih kategorija.

6.5. KVANTITATIVNA ANALIZA VOJVODANSKIH SPORTISTA

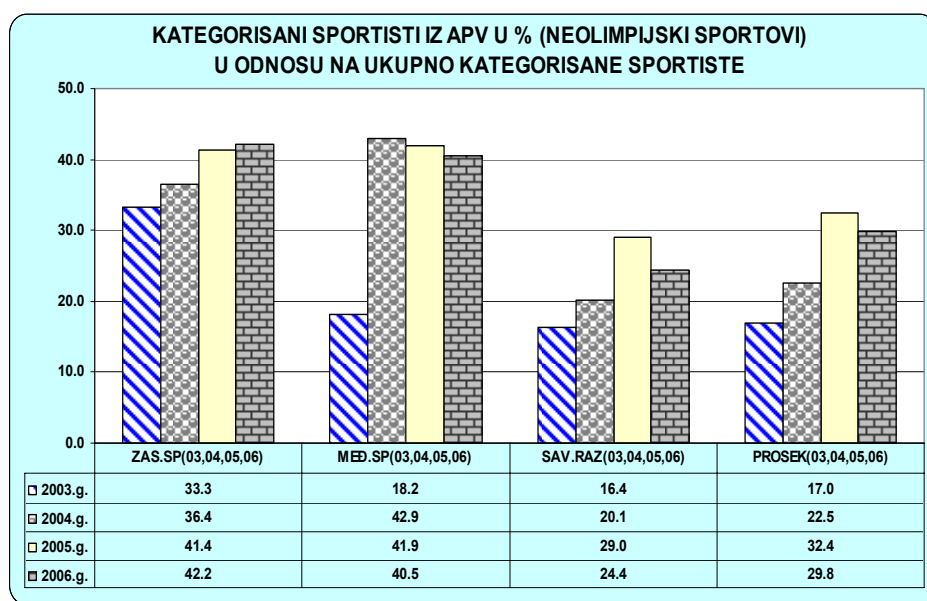
Za potrebe izrade Strategije razvoja sporta u AP Vojvodini sprovedena je anketa od koje se očekivalo da pruži osnovne podatke o broju saveza, klubova, sportista, trenera, sudija isl. Na žalost, od 47 pokrajinskih granskih saveza samo je 21 dostavio potrebne podatke. Na osnovu prikupljenih, kao i podataka iz ranijih godina zatečenih u Sportskom savezu Vojvodine, procenjuje se da na teritoriji AP Vojvodine trenutno radi oko 4.000 sportskih kolektiva, sa oko 7.000 ekipa u kojima je uključeno oko 100.000 sportista svih uzrasnih kategorija. Procena je da u klubovima radi ukupno oko 5.000 trenera, od kojih je samo njih 10% profesionalno zaposleno.

Kako bi se u narednom periodu operisalo činjenicama, a ne pretpostavkama, jedan od osnovnih zadataka u Strategiji razvoja sporta u AP Vojvodini će biti izrada jedinstvene baze podataka sa kojom bi bili povezani svi sportski subjekti (pokrajinski granski savezi, lokalne samouprave, opštinski sportski savezi i sportske organizacij).

Za potrebe izrade Strategije napravljena je i analiza kategorisanih sportista AP Vojvodine u poslednje 4 godine i njihov procentualni udeo u ukupnom broju kategorisanih sportista u Srbiji (Slike 6-1 i 6-2). Urađena je analiza za svaku godinu, posebno u kategoriji zaslužnih sportista, međunarodnog razreda i saveznog razreda. Dobijeni podaci pokazuju da je učešće vojvođanskih sportista tokom analiziranog perioda u proseku iznosilo od 27,3-31,4% kod olimpijskih i 17,0-32,4% kod neolimpijskih sportova. Kako stanovništvo AP Vojvodine sa 30% učestvuje u ukupnom broju stanovnika Srbije, a ujedno i njena teritorija zahvata oko 30% ukupne teritorije Republike, realno je bilo očekivati da se i u vrhunskim rezultatima učešće sportista iz AP Vojvodine kreće na istom nivou.

Slika 6-1 - Zastupljenost sportista iz APV među svim sportistima Republike Srbije u olimpijskim sportovima u periodu od 2003. do 2006. godine

Slika 6-2 - Zastupljenost sportista iz APV među svim sportistima Republike Srbije u neolimpijskim sportovima u periodu od 2003. do 2006. godine

Podrobnijom analizom kategorisanih vrhunskih sportista, vidljivo je veliko zaostajanje u broju „zaslužnih sportista“ iz APV u odnosu na ostatak Republike, kad su u pitanju olimpijski sportovi. Razloga za to ima više, a osnovni je taj što velika većina najkvalitetnijih sportista, u periodu dostizanja kvalitativnog nivoa potrebnog za osvajanje evropskih i svetskih medalja, prelaze u Beograd gde im se nude mnogo bolji uslovi za napredovanje i obezbeđenje životne egzistencije. Podatak da se prosečni udeo vojvođanskih sportista kreće ispod 10% (izuzev 2005.godine) je zabrinjavajući. Istovremeno, u neolimpijskim sportovima uočen je trend stalnog napretka i većeg učešće sportista iz APV. Vrednosti u analiziranom periodu se kreću do 33,3 u 2003-oj do 42,2 % u 2006-oj godini. U neolimpijskim sportovima nije zabeležen veliki odliv sportista u Beogradske, budući da se u njima ne nude toliko bolji uslovi od onih u klubovima AP Vojvodine.

6.6. ZAPAŽANJA I PREPORUKE

Na osnovu konstatacija iznetih u prethodnim odeljcima, jasno je da vrhunski i kvalitetni sport u AP Vojvodini obiluje brojnim nerešenim problemima koji stvaraju utisak neuređenosti. Uprkos zapaženim rezultatima vojvođanskih sportista u nekim kolektivnim i individualnim sportovima, teško se može reći da su oni posledica uređenog sistema, već su prvenstveno izraz individualnih napora manjih sportskih kolektiva ili pojedinaca. Problemi se uočavaju u svim segmentima – kategorizaciji, finansiranju, socijalnoj zaštiti i osiguranju života, selekciji, stručnom radu, kontroli kadrova, komunikaciji između sportskih subjekata (saveza, klubova, lokalne samouprave, sekretarijata). Većina problema se krajnje koncizno može interpretirati kroz sledeća tvrdnje:

- Trenutna kategorizacija: sportskih grana, sportista i sportskih stručnjaka je potpuno prevaziđenja i zastarela, pa je neophodno napraviti novu prema preciznim kriterijumima, posebno definisanim za sve nivoe takmičara i sportskih stručnjaka.
- Status sportista i trenera u vrhunskom i kvalitetnom sportu nije do kraja definisan. Nedostatak kontrolnih mehanizama omogućava angažman nedovoljno stručnim licima. Većina sportista ima velikih problema sa obezbeđivanjem uslova za trening i takmičenja, ali i sa ostvarivanjem prava na penzijsko i socijalno

osiguranja. Većinu ovih problema trebalo bi da reši donošenje zakonskih pod akata koji bi precizno definisali nadležnosti i obaveze Pokrajinskog sekretarijata, lokalne samouprave i klubova.

- Finansiranje sporta u AP Vojvodina nije do kraja uređeno i zavisi od trenutne situacije i spretnosti pojedinaca da trenutno obezbede manja ili veća materijalna sredstva. Zato je neophodno definisati dugoročne prioritete pokrajine u sferi sporta i u budžetu planirati dovoljno izvora za njihovo finansiranje. Doprinos finansijskom potencijalu moglo bi da bude i uvođenje obaveze da se od svakog transfera spostiste koji je selektiran i formiran u AP Vojvodini, a napušta njenu teritoriju prelaskom u drugi klub, predvidi izvesni procenat i usmeri ka savezima i klubovima. Veličina dela transfera bila bi proporcionalna ulaganjima matičnog kluba i granskog saveza. Jedna od retkih svetlih tačaka, koja je samo donekle popravila sliku o finansiranju sporta, je uvođenje sistema nagrađivanja od strane Pokrajinskog sekretarijata za sport.
- Posebno osetljivo pitanje je rad sa mlađim kategorijama. Trenutno na teritoriji AP Vojvodine radi veliki broj privatnih sportskih škole izvan zvaničnog sistema sportskih saveza. U njima ne retko trenažni proces realizuju nedovoljno kvalifikovana lica, a u aktivnosti klubova je dominantan finansijski motiv. Ovakva situacija značajno otežava plansku selekciju i predstavlja opasnost za zdravlje i bezbednost najmlađih. Pokrajinska strategija bi zato morala ozbiljno da se posveti radu sa najmlađima, da zaštiti diplomirane trenere sporta i pedagoge fizičkog vaspitanja, obezbedi tesnu saradnju klubova sa školama i predškolskim ustanovama i uvede red u sistem pionirskih i omladinskih takmičenja.
- Kvantitativni pokazatelji govore o malom učešću žena u vrhunskom i kvalitetnom sportu, ali i o većem odlivu vojvođanskih sportista u beogradske klubove, naročito u atraktivnijim olimpijskim sportovima. Rešavanjem sistema finansiranja, nagrađivanja i boljom propagandnom politikom trebalo bi uticati na rešavanje ovih problema.